

TBKP Program Tasarısı
tartışmaları için TİP MK
ve TKP MK tarafından
ortak yayınlanmaktadır

yeni yol

15 Kasım 1987, Sayı: 2

Bütün ülkelerin proleterleri birleşiniz!

TBKP PROGRAM TASARISI TARTIŞMALARI

TBKP PROGRAM TASARISI İLE İLGİLİ DEĞİŞİK GÖRÜŞLER

"Kürt ulusal sorunu ile ilgili kısım ve çözüm önerileri çok güzel. Yalnız son paragraf biraz daha açılmalı ve paragrafa Program taslağına ek olarak "Kürt ulusal sorununa politik çözüm önerileri ve Türkiye Kürdistanı'nın kültürel, toplumsal ekonomik kalkınma planı veya programı" ekleneceği ilave edilmeli. Böyle bir programda tarafımızdan mutlaka oluşturulmalıdır. Bugün egemen burjuvazi dahi -Doğu-Güneydoğu Anadolu Kalkınma Planı-GAP projesi- gibi programlar hazırlamaktadır. Bugün Kürt halkının uluslaşma sürecindeki ve ulusal kurtuluş savaşımındaki geldiği nokta, daha da önemli si partimizin bugün geldiği nokta, kongrede TBKP'nin varmış olacağı nokta böyle bir programın tarafımızdan yapılmasını zorunlu kılmaktadır. Partimiz TBKP, Kürdistanın sosyoekonomik yapı-

sını, Kürtlerin tarihini, Kürt ulusal hareketinin yurdumuzdaki ve Ortadoğu'daki durumunu, genel olarak bölgede oynayacağı rolü detaylı olarak araştırmalıdır..."

DOĞUDAN -2

"Ekonomik ve politik iktidar bölümünde -militarist, tekelci oligarşiden söz ediyor. Bu tanımlama yeterince açık değil. Örneğin, ABD'de de Reagan'ı başkanlık koltuğuna oturtan militarizm ve tekelci sermaye değil mi? Ancak ABD ve Türkiye'deki bu egemen kesimler arasında önemli bir fark var. ABD'de militarizmin köklü bir ekonomik temeli (as-kerel-sanayii kompleksi) var. Türkiye'de böyle bir olgudan bahsetmek mümkün mü? Gerçi bu yönde bazı gelişmeler var, Aselsan, F-16 yapımı ve savunma sanayii kurma girişimleri gibi. Ancak bizde eko-

nominin militarizasyonu ne derecede sağlanmış? Gözlediğimiz gibi ordu üst yönetimi ile sermaye arasındaki organik ilişkiler (generallerle sermaye çevrelerinin içiçe geçmesi) militarizmin güçlenmesini açıklamaya yetiyormu. Kanımca bizde militarizmin temel desteği emperyalizm. Yani dışa bağımlılığın getirdiği bir olgu. Bu durum ise ülkemizde barış ve demokrasi savaşının içiçe geçtiğini gösteriyor. Zira ülkemizi ve dünyayı savaşta sürükleyen ABD militarizmi, ülkemizdeki ortaklarıyla da demokrasinin önünde önemli bir engel olarak duruyor. Bu noktanın programda daha net vurgulanması gerek. "Barış ve demokratik yenilenmenin politik güçleri" bölümünde burjuva demokrat akım zayıf, sınırları belirsiz ve dağınık olarak nitelenmiş, bu durumda şu soru geliyor aklı: Sosyal demokrat hareket, Kemalist akım, dindar akım ve hatta genelde sol hareket daha mı derli toplu, bunların sınırları daha mı net ve daha mı az bölünmüşler? Elbette bugün DYP içinde temsil edilen burjuva demokrat akım batılı anlamda bir burjuva akımla mukayese edilemez. Programda değinildiği gibi zigzaglı bir süreçten geçiyor olabilir. Ancak bu durum pek çok politik hareket için geçerli değil mi?"

TBKP PROGRAM TASARISI'NA İLİŞKİN REDAKSİYON ÖNERİLERİ

"-Program Marksizmin-Leninizmin günümüze uyarlamasıdır. Cesaretlidir ve dogmatik değildir. Dili ise kesin olmalıdır. Programda ben bunu göremedim. Olmalıdır yapılmalıdır, gibi kelimelerle yaklaşmak doğru değildir. Yiğnlara güven veren bir şekilde "yapacağız" gibi kelimelerle cümleleri bağlamalıyız. Daha kararlı ve inandırıcı bir üsluba ihtiyacımız var. Bu durum bizim halkımızın düşünsel durumuna da daha uygundur."
Stuttgart Parti Örgütleri
S.K. Sekreteri Ö.S.

"Kardeş kavgası ve aşırı gerici gibi, gereksiz tartışmalara yol açabilecek terimlerin kullanılmasında dikkatli olunmasından yanayız."

Kadıköy'den bir mektup

"Barış gibi global bir sorunu bizim koruyacağımız gibi abartılı bir izlenim edindim. Barış için mücadelenin önemi ve bizim ülkemiz için barışın ne anlam taşıdığı vurgulanmakla yetinilmeli. Sanki bizim rolümüz çok abartılmış gibi geliyor bana."

Yusuf İsmail-Basel

"Sayfa 6'da 5. paragraf mütevazî değil. Diğer güçler dışlanmış. Oysa sayfa 7'de

2. paragraf daha doğrudur. Bu iki paragraf bu nedenle gelişiyor."

Güney Pasifik-TIP ve TKP sempatanlarının oluşturduğu Eğitim Kolektifi

"S. 11'de "Çağımız ve Dünyada Durum" başlığında toplanan bölümde, "Sosyalist ülkeler bugün için her alanda kapitalist...gelememişlerse de..." cümlesi yerine "Sosyalist ülkeler bugün için bazı alanlarda..." diye düzeltilmesi."

M.Bahar-İSTANBUL

"Program yoldaşlar tarafından çok hacimli bulundu. Gereksiz uzatmalara ve detay konulara girildiği görüşü dile getirildi. Programın geniş kesimlere hitap edeceği gözönüne alınırsa, dilinin buna uygun olmadığı, daha sadeleştirilmesi gerektiği belirtildi. Örneğin, konuşma diline daha yakın ve kısa cümleler kullanılarak yazılması gibi."

Kızıl Karanfil P.Ö.:Eğitim, Propaganda ve Ajit. K.

"Türkiye'de işgünü 8 saat değil, 7,5 saattir."

Leyla-İSTANBUL

Devamı 4. sayfada

Devamı 2. sayfada

1. sayfadan devam

mada araç işlevi görür. Oysa program taslağında demokrasinin kazanılmasının amaç olarak konulduğu izlenimi verilmektedir.

Demokratik hak ve özgürlükler, reformlar politik hedeflerin önüne konulmuştur. Böyle bir yaklaşım partiyi reformizme götürmez mi? Reformlar, hak kazanımı işçi sınıfı ve emekçi yığınları sömürü karşısında azda olsa korumayı amaçlar. Tekelci iktidarlar sürdürdüğü süreçte, devlet ve organları tekellerin denetiminde olduğu sürece reformlar ve demokratik kazanımlar yeterli olmayacaktır. Bu anlamda parlamentonun politik sistemin en üst organı olması, silahlı kuvvetlerin, polisin, MIT'in vb.lerinin denetlenmesi, bunların halk hareketlerine karşı kullanılmaması, sıkıyönetimin, olağanüstü hal yasalarının demokratikleştirilmesinin parti program hedefleri olarak konulması yerine, bu istemlerin muhalefet güçleriyle uzlaşma noktaları olarak değerlendirilmesi yerinde olur inancındayız. Demokratik reformlar ve parlamento esas alınarak, barışçıl geçişin koşullarının kazanılması, sosyalizme ulaşma hedefi tatmin edici değildir. İşçi sınıfı partilerinin asıl gücü parlamentonun dışında oluşan işçi sınıfı ve emekçilerin muhalefetidir. Bu muhalefet demokratik kazanımların, reformların yapılmasının ve korunmasının asıl gücüdür."

Yüzey 1

"Türkiye'nin dünya barışına katkıda bulunması" açısından, bugün için "Türkiye NATO içinde kendi meşru güvenlik çıkarlarına ve dünya barışının çıkarlarına uygun bir politika izlemeli"dir demek doğrudur. Ancak bunu stratejik ve programatik bir öneri olarak ortaya koymak doğru mu? Gerek Türkiye'nin güvenliği, gerekse dünya barışı açısından NATO'dan çıkmak en iyi çözümdür. Daha geri bir çözüme razı olmak durumunda kalmak başka, daha geri bir çözümü programatik ve stratejik bir hedef olarak koymak başka şeydir."

Selim Veziroğlu

STRATEJİ SORUNU

Barış ve Demokratik Yenilenme stratejisinin kapsamı için mücadele, sosyalist devrimin önkoşullarının hazırlanması sürecinde, demokrasi mücadelesinin programı olarak gerekli ve zorunludur. Ne var ki, en geniş kesimlerin üzerinde anlaşabileceği, temel demokratik istemleri kapsayan, kapitalizmin sınırlarını aşmayan, bugün Portekiz, İspanya ve Yunanistan'da örneği görülen bir politik de-

mokrasiyi öngören bu programın, parti programında, devrim sürecinde stratejik bir aşama olarak ele alınmasını önemli bir yanlışlık olarak görüyoruz.

Barış ve Demokratik Yenilenme Stratejisi, Parti Programından kaynaklanan, daha da geliştirilerek kitlelere sunulan bir demokratikleşme programı, bir seçenek olarak ele alınmalıdır. Bu programın temel özellikleri, Parti Programında başlıklar olarak, strateji altında değil, demokratikleşme süreci olarak yer almalıdır.

Parti Programında yakın stratejik amaç olarak, anti-tekel, anti-emperyalist temel dönüşümler gerçekleştiren, sosyalizme giden yolu açan devrimci hükümetin kurulması öngörülmelidir.

Program taslağında teorik olarak devrim sürecinde üç stratejik aşama ortaya çıkıyor ki, bu durum sosyalist iktidarı uzaklaştıran, teorik olarak devrimci içramadan önce yaşanacak olan demokratik yenilenme stratejisini, bir anlamda burjuva demokrasini öne çıkaran bir tablo oluşturuyor. Bu olgu, sağ bir eğilim olan demokrasi mücadelesinin ahartılması, sosyalist devrimin ön koşullarının olgunlaştırılması amacıyla yola çıkılırken, tersine demokrasi mücadelesi ile sosyalizmin bağının zayıflaması tehlikesini içeriyor.

Program taslağında Barış ve Demokratik Yenilenme Stratejisi ile "Devrimin barışçıl yolun kazanılması stratejisinin" özdeşleştirilmesi ve "Barışçı yolun kazanılmasının, günümüzde politik bir gereklilik olduğu" saptaması, kanımızca bu hatalı eğilimin başlıca nedeni olarak öne çıkıyor.

"10 Mart" Parti Örgütü

TÜRKİYE BİRLEŞİK KOMÜNİST PARTİSİ ÜZERİNE

Türkiye Komünist Partisi ile Türkiye İşçi Partisi'nin tek parti olarak birleşmesi işçi sınıfı için yıllardan bu yana özlenen, tarihsel önemi olan bir olaydır. Programda da belirtildiği gibi bugüne dek işçi sınıfı partilerinin ayrı ayrı faaliyetlerini sürdürmelerinden sadece egemen güçler yarar sağlamıştır. Bugün, birliğini sağlamış, güçlenmiş bir işçi sınıfı partisi olarak ortaya çıkan TBKP'nin savaşı, sömürsüz bir dünya için, demokrasi için, sosyalist toplumu kurmak için vereceği mücadele çok daha verimli, olacak ve hızlı gelecektir.

Ancak TBKP program tasansında eleştirilecek pek çok nokta vardır. Parti için demokrasinin varlığına ve işlerliğine olan inancım, üyelik sorumluluğunun gereği olarak eleştirilerimi anahatlarıyla aşağıda özetlemeye çalıştım.

PROGRAM TASARISI ÜZERİNE

8. sayfa sonunda başlayıp 9. sayfa ilk sütunda sona eren paragrafta işçi sınıfının nasıl "sonuna kadar tutarlı devrimci bir sınıf" olacağı belirtilmiştir. Marksizmin işçi sınıfının kapitalizmi devirmek ve sosyalizmi kurmakla görevli ve bu görevi yerine getirebilecek gerekli niteliklere sahip tek sınıf ve toplumun en savaşı en devrimci sınıfı olduğunu saptamıştır. İşçi sınıfının çıkarları ile diğer emekçilerin ve giderek toplumun çıkarları çakışmaktadır. İşçi sınıfının çıkarları ile genel insanlık çıkarları aynıdır. İşçi sınıfının sonuna kadar tutarlı devrimci bir sınıf olmasının herhangi bir önkoşulu yoktur. Çünkü bu nitelik işçi sınıfının temel niteliğidir. Paragrafın sonunda da belirtildiği gibi işçi sınıfının yazgısı ile ulusun, halkın yazgısı ve tüm insanlığın yazgısı aynıdır. Bu yüzden Marksizm-Leninizm tüm insanlığın kurtuluşunu hedefleyen bir bilimdir.

Oysa program tasarısının yeni yaklaşımlarını özetleyen bu bölümde işçi sınıfının zaten en devrimci sınıf olduğu, zaten yalnız kendi sınıf çıkarları için değil tüm toplumun ve insanlığın çıkarları için mücadele ettiği gerçeği gözardı edilmiştir.

Leyla-İstanbul

"Kadın sorunları erkek gözüyle ele alınmış, daha somut hedefler konulmalıdır. Kapitalizmin gelişmesinde yeni yeni sorunlar ortaya çıkmaktadır. Örneğin, çevre sorunu gibi, eşcinseller, feminizm, Kemalizm gibi sorunlar ülkemizde basında ve kamuoyunda önemli bir yer tutmaktadır. Program bu sorunları kavrayan ve örgütleyen bir anlayışla ele alınmalı, gerçekli açıklar getirilmelidir. Örneğin Almanya'da DKP'nin çevre sorunlarını programına almaması, Grüneleri ortaya çıkarmış ve güçlendirmiştir."

Stuttgart Parti Örgütleri-SK Sekreteri Ö.S

"Emekçilerin yaşam koşullarının iyileştirilmesi için "Bu bölüme, sağlıklı bir toplum hedefi de eklenmeli, sağlıklı beslenme, çevre sağlığı (kirliliğin önlenmesi, altyapı eksikliğinin giderilmesi) sağlıklı yaşam (içki, kumar, uyuşturucu ile yasakçı olmayan, akılcı savaşım) hedefleri alınmalıdır.

H.Ü.Boran

"Kürt ulusal sorununun adil, demokratik ve barışçı çözümü için" bölümünde sondan 2. paragraftaki kısma ilave olarak "Alevi yurttaşların horlanması, ezilmesi ve üzerlerindeki her türlü baskıya son verilmesi" şeklinde bir ekleme yapılmalı."

DOĞUDAN 2

YENİ PROGRAM TASARISI ÜZERİNE GÖRÜŞLERİM

TBKP program tasarısı öz ve içerik açısından, çözümlenmelerdeki yöntem açısından, güçlü, ülkemiz ve toplumumuz gerçeğine uygun bir yapıdadır. Bu yapı ile çelişir durumda bulunan ya da yeterince açık olmayan bazı noktaların kongrede düzeltileceğini düşünersek, TBKP'yi politik savaşında, işçi sınıfımız ve emekçilerle birlikte önemli kazanım ve atılımların beklediğini söyleyebiliriz.

Tasarı gücünü temel olarak, çözümlenmelerdeki Marksist yöntemden ve toplumun gelişme yasalarının, çözümlenmelere ustalıkla yansıtılmış olmasından alıyor.

Engels, "Karl Marks'ın, Ekonomi Politikasının Eleştirisi" isimli yazısında şöyle söylüyordu: "Yalnızca iktisat için değil bütün tarih bilimleri için (ve doğa bilimleri olmayan bütün bilimler tarih bilimleridir) devrim yaratan keşif şu tümceyle özetlenebilir: "Maddi hayatın üretim tarzı, genel olarak toplumsal, siyasal ve entelektüel yaşam sürecini koşullandırır." İşte pek çok kez unutulmuş, bilinmemizden gelen, öznel düşüncelere feda edilen Marksist bilimin bu temel yaklaşımıdır. Tasarıda Marks'ın yukarıdaki yaklaşımı egemendir. Çözümlenmelerde, devlete, rejime, politik kültürel süreçlere ilişkin yorumlarda bu oluşumların maddi temelini oluşturan ekonomik çelişkileri ve bu çelişkilerle bağlı sınıfları, sınıf çelişkilerini buluyoruz.

Bu yaklaşıma sahip olmak komünistler için temel önemdedir, çünkü, bu olmazsa toplumsal yaşam sürecinde, komünistlerin ve komünist partisinin irade ve eylemlerinin rolünü ve işlerini doğru yere koymak olanaksız hale gelir. Nesnel maddi temel ile politik koşulların, politik eylemin diyalektiği kavranmamış ve eylemin tarihsel sürecin yasalarını yansıtması sağlanmamışsa başarıya doğru bir adım bile atılamaz. Tasarıda bu sorunlar çözümleniyor. Oligarşiyi oluşturan güçler kimlerdir ve bunları birleştiren temel nedir? Barış ve Demokratik Yenilenmenin Toplumsal ve Politik Güçleri kimlerdir? Bunların birleşmesini olanaklı kılan "maddi dürtüler" nelerdir? Demokrasi isteminin maddi temeli nedir? Ve benzeri soru ve sorunların çözümü tasarıda yer alıyor. Ve elbette bir dizi konu ancak bir programda mümkün olabilecek genişlikte yer alıyor. Bunlarla ilgili tartışmaların sürmesi, ayrıntılandırma, teorik dayanaklarının güçlendirilmesi görevi komünistlerin önünde duruyor.

Tasarının vurgulanması gereken bir özelliği de -tarihi yapanların halk yığınları olduğu- gerçeğine dayalı olarak yığınların kazanılması doğrultusunun programda egemen olmasıdır. "Demokrasi

düşmanlarını etkisizleştirebilecek bir güç birikimi oluşturulabilmesi için tek bir güç bile dışarıda bırakılmamalıdır." sözleri bu yaklaşımı yansıtıyor. Devrimci politikayı, komünistlerin politik faaliyetini halktan yalıtılmış bir muhalefet haline getirecek eğilimlere kesin tutum alıyor. Partinin politik eylemini halkın içinde bulunduğu zemine taşıyor. Yasallaşma hedefi bu tutumla bağlı gerçekçi bir hedefdir.

Tasarı nesnel tarihsel süreç karşısında, ne pasif, edilgen olayları sürecin kendi doğal akışına bırakan ve ne de partinin iradesini nesnel sürecin üzerine koyan, abartan bir politika çiziyor, tersine, Haydar Kutlu yoldaşın "nesnel koşulların yetersizliğini aşmak" olarak ifade ettiği, nesnel koşulların verdiği olanaklara dayanan, öznenin etkisini en üst düzeye çıkaran bir politik eylemi amaçlıyor. "Sosyalizmin maddi ön koşullarının varolması, öte yandan devrimin nesnel ve öznel koşullarının oluşmasından henüz uzak olduğumuz gerçeğini ortadan kaldırmıyor. Bu koşulların çok değişik etmenlerin etkisiyle hızla oluşabileceği ise unutulmamalıdır. Bu koşulların oluşmasını hızlandırmaya elverişli politik güçler oranı, demokrasi, demokrasi sürecini ilerletme, demokrasiye antiemperyalist ve anti-tekeli bir içerik kazandırma mücadelesiyle ortaya çıkabilir. TBKP'nin bugünkü aşamadaki stratejisi böyle bir güçler oranını yaratmaya yöneliktir" (a.b.ç) Bu alıntıda gördüğümüz gibi tasarının politik faaliyetimizin rolünü arttırmaya dikkat çekiyor. "Devrimci yaklaşıma" "Devrimin koşullarını hazırlama" -nesnel süreci hızlandırma doğrultusundaki faaliyetimizi sürdürmeli, politik eylemin, öznel etkinin nesnel süreci hızlandırma fonksiyonunun gerçekçi ve olanaklı en üst sınırına varmak için sürükleyici manivelalar bulmalıyız.

"Marks'ın yöntemi herşeyden önce ele alınan somut anda, ele alınan somut durumda olası ilerlemenin temel itici gücünün hangi sınıfın hareketi olduğunu anlamaktır." diye yazıyordu Lenin. (Lenin'den aktaran Yakup Netopilik, Yeni Çağ, Nisan 1986) Tasarı bugünün Türkiye somutunda bu "temel itici gücü" işçi sınıfı olarak, işçi sınıfını "Barış ve demokrasi mücadelesinin, toplumsal ilerlemenin motor gücü ve toplumun sosyalist yenilenmesi sürecine öncülük edebilecek tek sınıf" olarak saptıyor. Bununla yetinmeyip işçi sınıfının farklı kesimlerinin ayrıntılı özelliklerine dikkat çekiyor. Aynı ayrıntılı yaklaşımı bütün sınıf ve tabakalar, toplumsal gruplar için gösteriyor. Tarihsel olarak çözülen, yokolması kaçınılmaz olan sınıflar, toplumsal kesimleri dahi görmemezlikten gelmiyor, onların egemen güçlerin yedek gücü hali-

ne gelmesine engel olacak bir yaklaşım sergiliyor. Tasarıda TBKP'nin politikası "işçi sınıfının kendi sınıf çıkarlarını ancak ulusal ve genel insanı çıkarlarla uyum içinde gerçekleştirebileceği gerçeği" temel üzerine oluşturuluyor.

Tasarıda açıklığa kavuşturulması gereken konulardan birisi "çok aşamalı devrimci süreç" konusu. Bence süreçteki ana aşamalar olarak, ulusal demokratik aşama ile sosyalist aşama özellikle vurgulanmalıdır. Çok aşamalılığın ana espirisinin bu ara aşamaları aşma sürecinde bazı ara aşamalarında olabileceği esprisidir. Nesnel tarihsel süreç henüz ana aşamayı olanaklı kılmamakla birlikte, daha alt bir aşamanın olanaklarını verebilir. "Barış ve demokratik yenilenme"den de bunu anlıyorum. "Barış ve demokratik yenilenme programı" antiemperyalist, antitekel, ulusal görevlerin çözümünü tamamlamıyor ama bu çözüme yaklaşıyor.

Bunlardan başka programın başlarında insanlık tarihinin belli başlı gelişme evrelerinin, kapitalizmin doğuşunun, burjuva devrimleri ve kapitalizmin yayılmasının, emperyalizm aşamasının, 1917 Ekim devriminin, sömürge sisteminin çöküşünün, faşizmin, sosyalist sistemin oluşmasının ve toplumlar tarihindeki önemli olayların vurgulandığı çok kısa bir, dünya tarihine bakışın yerelmasının uygun olacağına inanıyorum.

Tasarının değişik bölümlerinde, "gelişmekte olan ülkeler", "Üçüncü dünya ülkeleri", "kapitalizmin orta düzeyde gelişmiş olduğu ülkeler", "sosyalist ülkeler" gibi kavramlar kullanılıyor. Programın bütünselliği açısından "çağımız ve dünyada durum" bölümünde çağımız dünyasının sosyo-ekonomik, sosyo-politik yapısının daha açılmasının ve yukarıda aktardığımız kavramlarla hangi ülke gruplarının kastedildiğinin kısaca anlatılmasının gerekli olduğuna inanıyorum.

Tasarıda egemen güçlerin ekonomik ve politik alanda öne çıkan kesiminin oluşturduğu oligarşi tanımlanıyor ve yapısı irdeleniyor. Oligarşi hakkında yapılan "işbirlikçi", "gerici", "baskıcı" vb. nitelemelere karşın "bağımlı", "tekeli", "militarist" nitelemeleri temel nitelemeler olarak kullanılıyor.

Önce bağımlılık nitelemesini ele alalım: Oligarşi bağımlı olmasına bağımlıdır. Ancak biz ülke olarak da bağımlıyız. Ekonomik olarak işçi sınıfımız ve emekçiler de bağımlıdır. Kültürel bağımlılığımız giderek artıyor. Bağımlılık toplumumuz karşısında oligarşinin ayrıtıcı bir özelliği olamaz. Ayrıca bağımlılık, bütün ülke ile

PROGRAM TASARISININ KURGUSU ÜZERİNE

"Başlıkların verildiği 'içindekiler' sayfasının örnekteki gibi değiştirilmesini saygılarımla görüşlerinize sunuyorum.

GİRİŞ

1) Günümüz dünyası

A) Savaş ve Barış Sorunu

B) Çağımız ve Dünyadaki Durum

II) Günümüz Türkiye'si ve Dünyadaki Yeri

A) Türkiye'nin Dünyadaki Yeri

B) Kapitalizmin Gelişmesi ve Özgüllükleri

C) Ekonomik ve Politik İktidar

D) Devlet, Rejim ve Egemen Politika

III) Barış ve Demokratik Yenilenme

YENİ PROGRAM

TASARISI

ÜZERİNE GÖRÜŞLERİM

3. sayfadan devam

birlikte oligarşinin geçmişten devraldığı bir durumdur. Bence oligarşinin bu noktada ayrıntı özelliği emperyalizme, uluslararası tekellere, onların askeri örgütlerine tutumunda, bağımlılığa karşı tutumda aranmalıdır. Bu ise işbirlikçiliktir. Oligarşi hem ekonomik alanda, hem politik ve askeri alanda ülkemiz, halkımız ve geleceğimiz zararına emperyalizmle işbirliği yapıyor. Bu işbirliğini tekellerin yararına yapıyor. Hem emperyalizmle işbirliğini tekeller çıkarına yapması ve hem de iktidarda, ülkedeki egemen güç olan tekelleri temsil etmesi bakımından "tekelci" nitelemesi yerinde olacaktır. -İşbirlikçi tekelci oligarşi- bu terime oligarşinin ülke içinde politik tutumunu ifade eden bir niteleme eklenirse terimin tamamlanacağına inanıyorum. Tasarıda "militarist" nitelemesi kullanılmış. Elbette oligarşi militarist bir politika izliyor. Ve bu yanını oligarşinin baskıcı, otoriter, anti-komünist, barış düşmanı, gerici, yeni tutucu vb. politik özellikleriyle içiçe görmeliyiz, üstelik militarist grup giderek etkinleşiyor. Ancak böyle de olsa militarizm oligarşinin politikasını yeterince tam yansıtmıyor. -Demokrasi düşmanı- nitelemesinin en uygun olacağını, bu nitelemenin "Barış ve Demokratik Yenilenme" kavramını da güçlendireceğini düşünüyorum. Yani "gerici", "militarist oligarşi" vb. terimler kullanılmakla birlikte -işbirlikçi tekelci demokrasi düşmanı oligarşi- teriminin oligarşiyi niteleyen temel terim olarak öneriyorum. C.Zorlu-BORAN

Stratejisi ve Güçleri

A) Stratejik Çizgimiz

B) Barış ve Demokratik Yenilenmenin Toplumsal Güçleri

C) Barış ve Demokratik Yenilenmenin Politik Güçleri

BARIŞ VE DEMOKRATİK YENİLENME

A) Demokratik Bir Rejim İçin, 1) Parlamento politik sistemin en üst organı olmalıdır 2) İnsan hakları eksiksiz sağlanmalı, halk yığınları özgürce sesini duyurabilmeli, politik sisteme katılabilmelidir 3) Demokratik bir anayasa yaşama geçmelidir 4) Askeri darbe sonrası anti-demokratik uygulamalar bütün sonuçlarıyla kaldırılmamalıdır.

B) Barışçı, Egemen Bir Dış Politika İçin,

1) Türkiye dünya barışının korunmasına katkıda bulunabilir 2) Kendi irademiz dışında bir savaşı sürüklenme tehlikesinden kurtulabilmek için ülkemizdeki Amerikan askersel varlığına son verilmelidir 3) Türkiye dış politikadaki sorunlarının şiddete ve şiddet tehdidine başvurmadan, yalnızca barışçı yollardan çözüme ilke edinmelidir. 4) Türkiye bütün ülkelerle, özellikle komşularıyla ilişkilerini barış, iyi komşuluk ve karşılıklı yarar sağlayan eşit haklı işbirliği anlayışı temelinde çok yönlü geliştirmelidir 5) Ulusal egemen ve barış ancak geniş halk yığınlarının aktif rolü ile korunabilir.

C) Ulusal Ekonominin Korunabilmesi,

...REDAKSİYON ÖNERİLERİ

1. sayfadan devam

4- Programın 16. sayfasında "Kapitalizmin istikrarsızlığının derinleşmesi ideolojisi, kültür ve ahlak alanlarında yeni bunalımlara yol açmaktadır" deniyor. İdeoloji zaten bir sınıfın toplumsal, politik, felsefi, dinsel, sanatsal, hukuksal, ahlaki vs. görüşlerinin tamamı olduğuna göre ideoloji kelimesi kullanıldıktan sonra kültür ve ahlak kelimelerinin kullanılması tekrar niteliğindedir. Bu nedenle bu cümlecğin uygun bir şekilde yeniden düzenlenmesi gerekir.

9- Gene aynı başlıkta (s. 25) "darbe sonrasında egemen güçler bu gerekçeyle bir dizi uygulamayı faşist rejim altında başlatmışlardır" cümlesinde sanki faşist diktatörlüğün 12 Eylül 1980 darbesinin hemen ardından kurulduğu anlamı çıkıyor. Oysa 1980'den sonra askersel diktatörlük koşulları altında, iç sınıfsal ayrımlar tamamlanarak, rejim adım adım faşistleşmiştir. İşte bu süreç ve olanı doğru olarak yansıtmak, yanlış anlamalara meydan vermeyecek bir ifade kullanmasında yarar var.

Nefer Kızıllırmak

Kalkınma ve Modernleşme Yoluna Koyulabilmek İçin

D) Halkın Yaşam Koşullarının İyileştirilmesi İçin

E) Demokratik Eğitim ve Kültür Politikası İçin

F) Kürt Ulusal Sorununun Adil, Demokratik ve Barışçı Çözümü İçin

G) Genel İnsanlık Sorunlarının Çözümüne Katkıda Bulunabilmek İçin

V) BARIŞ VE DEMOKRATİK YENİLENME İÇİN DİYALOG ve İŞBİRLİĞİ POLİTİKASI

VI) TEMEL AMAÇ: SOSYALİZM

A) Sosyalist Türkiye

B) Kapitalizmden Sosyalizme Geçişin Yolu

VII) KOMÜNİST PARTİSİ

M.BAHAR-İSTANBUL

TBKP PROGRAM

TASARISI

İLE İLGİLİ

DEĞİŞİK GÖRÜŞLER

2. sayfadan devam

"Demokratik bir kültür politikası için" bölümünde TRT, TV'de tek yönlü enformasyon ve Amerikan tipi yaşam tarzını, kültür emperyalizmini yayan dizi, seri ve programlar azaltılmalı, çok uluslu bir kültür programı konulmalı, ayrıca TRT'nin, TV ve radyodaki yayın tekeline son verilecek, bağımsız radyo, TV istasyonlarının kurulması ve yayın yapması desteklenmeli.

C. Gündüz-İsviçre

"Askeri darbe sonrası antidemokratik uygulamalar bütün sonuçlarıyla kaldırılmamalıdır" bölümünde -Tüm politik tutukluları...- bence buna ek olarak "Tazminat ödenmelidir" denilmelidir. Bu tazminatın şekli önemli değil, para, onurlandırma vs. olabilir."

Eski bir İLD'li-İsviçre

"Bağımlı militarist -tekelci oligarşi" terimi bazı yerlerde "bağımlı militarist-tekelci oligarşi" olarak kullanılıyor. Kavram birliğinin sağlanması açısından hepsinin aynı şekilde kullanılmasında yarar var. Bence "bağımlı-militarist tekelci oligarşi" olarak kullanılması daha doğru olur. Çünkü asıl sınıf temeli "tekelci oligarşidir. Militarizm onun bir niteliği, bir karakteridir." Nefer Kızıllırmak

MARKSİZM'İN RUHUNA SADIK KALARAK

Marksizm-Leninizm nedir? Bir kavramlar, terimler sistemi mi? Yani Marks ve Engels'in, daha sonra da Lenin'in formüle ettiği kavramlar, terimler bu eşsiz dehalarn temellendirip geliştirdikleri bilimin "olmazsa olmaz"ları mıdır? Kuşkusuz her kavramda bir öz gizlidir. Onlar bu *özü* başka bir terimle de niteleyebilirlerdi. Kavramların kapsamını, içeriğini biraz daha dar, ya da geniş olarak belirleyebilirlerdi. Ancak bu nitelendirmelerin hiç biri rastgele olmamak, yalnızca nesnel olanı yansıtmak zorundaydı. Böyle yapılmazsa istenilenin anlatılması, anlatılanın kavranması, sonra geliştirilmesi olanaksız hale gelecekti. "Dünyayı yorumlama"yı yeterli görmeyen, onu *değiştirmeyi* öngören bir bilim, böyle değil de bir muam-malar sistemi halinde kalacaktı.

Ağaç yaprağına sandalye, kitaba dolap dersek başkalarıyla anlaşabilmek tabii ki olanaksız hale gelir. Öyleyse değiştirdiğimiz, artık kullanmadığımız her kavram ve terimin yerine koyduğumuz yenileri için gösterdiğimiz çaba, oluşturduğumuz mantık her tür yüzeysellikten, kolaylıktan, inkarcılıktan kesinlikle uzak olmalı. Yüz ya da yüzelli yıllık kavramların, terimlerin, ifade biçimlerinin yerine bir çırpıda yenilerini kullanıyorsak, biz bu davanın mirasçıları ve devamcıları olduğumuz nasıl kanıtlayacağız? Böylesi sorunlar soranların haksız olmadıkları gibi, onlara hemencecik ikna edici yanıtlar bulmak da gerçekte o kadar kolay ve bir çırpıda yapılacak iş değil. Böyle olduğu içindir ki dogmatizm yıllar yılı komünist hareketin belini büktü. Bu yüzden Marksistler bir çok kez, ister istemez kendi icadları olan pek çok kavramın, terimin esiri haline geldiler. Kavramları aralıksız canlanan ve renklenen yaşamın zenginliği ve çok çeşitliliğiyle doğru orantılı geliştirmek başarısını elde edemeyince, yaşamın yeşilliğini kavramların griliğine sığdırmak için nefes tükettiler. *Eğer bir Marks, Engels ve Lenin'in mirasçıları ve devamcıları olduğumuzu kanıtlamak istiyorsak, altında toplumun dönüşürülmesi ve üretici güçlerin aralıksız gelişmesinin örgütlenmesinden başka birşey olmayan (olmaması gereken) pratiğimizizin temel ölçütü olarak ele alınmasını istemeliyiz.* Öyle görünüyor ki yeni bir Marks veya bir Lenin'in bugün yaşaması pek olası değil. Ama hiç olmazsa komünist hareketin bütünü günümüzde yaşadığını varsaydığımız Marks'ın veya Lenin'in yeteneklerine ulaşabilmelidir.

Teoriyi geliştirmenin bir yanı kavramlarla ilgilidir. Kavramların gözden geçirilmesi, yeniden nitelendirilmesi, içeriğinin daraltılıp genişletilmesi ise değişik nedenlerden ötürü ihtiyaç haline gelebilir. Zamanında, ifade edildiğinde ve daha sonraki süre boyunca -gerçeğin soyutlanmış bir biçimi olan- kavram ve bunun bir simgesi olan terim kendi özünü ve iç-

REŞİT GARZANLI

riğini anlatabilme yeteneğine sahipken, oluşan yeni koşullarda, ulaşılan aşamada bu yeteneğinden yoksun kalmış olabilir. Ya da yaşamı boyunca meydana gelen sosyal, siyasal, ekonomik ve psikolojik gelişmeler kavramı yıpratmış, işlevsiz kılmış olabilir vs. "Böylesi durumlarda, kavram ile yaşam arasındaki uyumsuzlukların giderilmesi çabası gösterilmezse teorini yığınlar tarafından kavranmasını, anlaşılmasını güçleştiren (olanaksızlaştıran da diyebiliriz) sonuçlar ortaya çıkar. Oysa teori ancak yığınlarca kavrandığı zaman güç haline gelebilir. (Toplumun dönüşürülmesi ise yalnızca güçle olanaktır.) Bu durumda yapılacak iş teorisinin yığınlarca kavranması için gerekli önlemleri almak. Kavramları değiştirmekse değiştirmek, terimleri yeniden düzenlemekse düzenlemek, varsa başka önlemleri gerçekleştirme.

Komünist harekette Marksizm-Leninizm, işçi sınıfının bütün savaşlarında bu en büyük hareket rehber olan bilim, Lenin'den bu yana ilk kez bugünkü ölçülerde derinliğine ve genişliğine tartışılıyor. Tarihe malettiğimiz deneyim, en keskin silahımız olan bu bilimin mantığını, çelişkilerini, kavramlarını, kategorilerini, terimlerini, bakış açılarını geciktirmeden yeniden değerlendirme ihtiyacının kendisini dayattığını gösteriyor. Kavramların, görüşlerin öngörülerin eksiksiz her biri, değişen koşullardan ayrı olarak, en acımasız ve en adil terazi olan 'pratiğin sınavından geçtiler mi' ölçüsüne vuruluyor. (Oysa bu çok daha önce yapılmalıydı. Teorimizin hala 30'lu, 40'lı yılların düzeyinde kaldığından yakınıyorsak şimdiki tartışmada alabildiğine cesur olmak zorundayız.) Dünya ölçüsünde yürütülen bu onurlu faaliyet içerisinde kuşkusuz Türkiye Marksist güçlerinin de payı olmalıdır. TİP ve TKP'nin birleşmesiyle ortaya çıkan TBKP ve program taşıdığı bu uğurda gösterilecek çabaların mütevazî bir parçası olarak adlandırılabilir. Bizim kendi ülkemizin özgülünden çıkararak yapacağımız katkı, teorisinin grisi üzerine çalınan bir fırça yeşil olacaktır. Ve gerçekte ne kadar küçük olursa olsun, bu katkıyı gerçekleştirmeden toplumumuzun aralıksız ve sancısız gelişmesini güvence altına almamız olası değil çok zayıftır.

Burada tek cümleyle, "toplumumuzun aralıksız ve sancısız gelişmesini güvence altına alma" şeklinde özetlediğimiz, gerçekte son derece karmaşık, zorlu ve uzun erimli, niteliksel olarak farklı dönemleri kapsayacak olan görevimizin yerine getirilmesi sürecinde, kullandığımız Marksist kavramları yenileriyle değiştirmek, özü daha, tam ifade eden yeni kavramlar formüle etmek ihtiyacı var mıdır? Böylesi bir

çaba amacımız doğrultusunda daha büyük bir hızla ilerlememizde olanaklar yaratacak mıdır? Marksist solun tümü olarak bu sorulara en geçerli yanıtı bulmak için, gerçek anlamıyla, karşılıklı anlayış temelinde, sağılar diyaloguna düşmeden tartışmalıyız. Dile getirilen her görüşün bir değeri olduğunu unutmamak bu tartışmanın sağlıklı gelişmesinin ilk koşulu olacaktır. Hele ülkede sosyalizmi inşa yolunda, işçi sınıfını ve emekçi halkı sömürüden kurtarma yolunda geri dönülmez, köklü kazanımlar elde etmediğimiz bir durumda herhangi bir kimsenin, bir "otomite"nin sözü "son söz olur mu?" (Belli dönemlerde getirilen görüşler görece geniş kesimleri etkilemiş olsa bile, bu görüşler öteki görüşlerden daha ayrıcalıklı görüşler olarak kabul edilmemelidir. Hiç kimsin "Benim geniş taraftarım var. Demek ki görüşlerim doğru" gibi basit yaklaşımlarda bulunmamalıdır. Böylesi basit yaklaşımlarda bulunanların kendilerini ANAP'la da karşılaştırmaları gerekecek.)

Kavramların değerlendirilmesi Marksist terminolojinin zenginleştirilmesi sorunu yaratıcı bir biçimde çözülmek isteniyorsa böylesine esnek, hoşgörülü, ilkeli bir tartışma zorunludur. Burada "şimdi bunları tartışmanın sırası mı?" diye de sorabiliriz. Böylesi bir soru bizi Marksizm-Leninizm'e (onun değiştirmek için kavrayıp yorumladığı dünyaya) Marks ve Lenin'in yöntemiyle, yaratıcı bir gözle bakmamızı engellemek amacını taşıyorsa bu, bizim yaşadığımız dünyadan haberdar olmadığımızdan başka birşeyi kanıtlamaz. Yeryüzünde ortaya çıkan ve varıklarını her geçen gün biraz daha ciddi biçimde hissettiren 150'den fazla bağımsız devlet olgusu; tüm bu devletlerin karşı sistemler, farklı sistemler içinde yer almaları; uluslararasılaşmanın bugünkü boyutlarıyla, kapitalizmin toplumsal özgür siyasal yapıyı farklı biçimlendirmesi; cançekişirken de gelişme olanaklarını tümüyle yitirmeyen kapitalizmin, bu gelişmesini sosyalizm olgusunun doğrudan etkisinde sürdürmesi; tüm insanlığın evi olan yeryüzünü tehdit altına alan global sorunlar; barış savaş konusunun kazandığı boyutlar vs. vs.

"Marks ve Engels" Alman ideolojisi'nde "sivil toplum" kavramını kullandılar. Daha sonraki eserlerinde ise buna yer vermeyi uygun bulmadılar. Alman ideolojisi'nin yazılmasından yüzyıl sonra ise "sivil toplum" kavramını Gramsci Marksizm'i geliştirme çabaları içerisinde yeniden kullandı. Bir başka örnek. Yaklaşık yarı yüzyıl kapitalizmi yıkma savaşının öncüsü olan partiler "Sosyal demokrat" olarak nitelendi. Ekim devrimi arifesinde ise Lenin, bu ismin amaçlanı tam anlatmadığını, bu yüzden yerine "Komünist Partisi" denmesi gerektiğini açıkladı.

Tüm bunlar çoğumuzun bildiği, çağımızın yeni olgularıdır. Ama böylesine köklü değişikliklerin teorimize de yansımaları gerektiğini çoğunlukla ya farketmiyoruz, ya da anlayamıyoruz. Artık Marksist bilimle henüz tanışmış birinin bile, kolayca dile getirebileceği bunca önemli değişiklik, bunca köklü gelişme Marksist bilimi, onun kavram ve terimlerini etkilemeyecek mi? Bunların sınırlarını, içeriklerini genişletip daraltmayacak mı? Yeni kavram ve terimler üzerinde düşünmek gereğini ortaya çıkarmayacak mı? Şimdi bir yandan bu sorunların yanıtları üzerinde düşünürken bir yandan da bu olgular ölçüsünde geniş boyutlarda tartışılmayan bir başka yeni ve son derece önemli bir olgu üzerinde durmak istiyoruz. Bu olgu kapitalizmin bugünkü gelişme özelliklerinin işçi sınıfının yapısı, dolayısıyla rolü üzerindeki etkileridir. Görece geç de başladığı için bu konu üzerindeki tartışmalar kesin sonuçlara ulaşmış değildir. Daha uzun bir süre bile sürebilir. Ancak konuya gerekli dikkatin ayrılmaması komünist partisinin kendi sosyal tabanından kopması tehlikesini doğuruyor. (Maalesef bu olumsuzluğun yaşayan kardeş partiler vardır). Tarihinde ilk kez kendi sosyal tabanı ile bugünkü ölçülerde yakınlaşan Komünist Partisi, Türkiye kapitalizminin geleceğini de görmeli, işçi sınıfının ve diğer toplumsal katmanların gelişme perspektiflerini keşfedebilmelidir.

Gerek 150 yıl, gerekse de 70 yıl önce, en gelişmiş kapitalist ülkelerde, proletarya, asil olarak da sanayi, maden çıkarımı, enerji üretimi gibi alanlarda nicel ve nitel olarak büyüyordu. Proletaryanın bu özellikleri daha uzun süre canlılığını korudu. Bu gelişme sürecinde üretimde temel bir yer tutan işkollarında çalışan işçilerin herhangi bir ihtisasa gereksinimleri gittikçe azalıyordu. Çalıştırdığı işçi sayısı hızla büyüyen fabrika sayısı artıyordu. Fabrikada çalışan işçi sayısı aynı zamanda kapitalizmin gelişmişlik düzeyinin de göstergesi oluyordu. Bu gelişmenin doğal sonucu olarak kolayca ve kendiliğinden işçi mahalleleri oluşuyor, bağımsız bir işçi kültürünün doğal ortamı yaratılıyordu. Esas olarak köylülükten oluşan orta katmanların geniş bölümü işçi sınıfının saflarına katılıyordu. Orta katmanların genel nüfus içindeki oranı düşüyordu.

50'li yıllardan bu yana ise proletaryanın ve toplumun yapısını bu biçimde belirleyen kapitalizmin gelişme süreci kesintiye uğradı. Bu kez işçi sınıfının hizmetler alanında çalışan kesimi hızla genişlemeye başladı. (Bu kesimin genişlemesinin de ne kadar süreceği tartışılıyor. Kimi kapitalist ülkelerde bu genişlemenin artık sınıra dayandığı görülebiliyor. Uzak

olmayan bir gelecekte hizmetler alanında bugünküne göre çok geniş boyutlarda bilgisayar teknolojisinin kullanılmasıyla istihdam daralması gündeme geleceği görüşü daha çok kabul görüyor.) Bilimin üretimle daha sıkı bağlanması, bilimsel teknolojik devrimin sonuçlarının hızla sanayiye uygulanması eskiden "çekirdik proletarya" olarak adlandırılan kesimi hem nicel, hem de nitel olarak farklılandırdı. Gelişmesiyle kapitalizmin sürekli biraraya topladığı proletaryanın bu çekirdeği eski kapsamıyla bir azalma, bir bakıma bir erime dönemi yaşamaya başladı. (Bunun nasıl gerçekleştiği de ayrıca ve geniş olarak ele alınmalı ve tartışılmalıdır.) Buna paralel olarak hem orta katmanlar dan proletaryaya katılan kesimlerde belli bir genişleme görülür oldu. Hem de orta katmanların genel nüfus içindeki oranı arttı. Bu olguların derinlemesine ele almadan geçip günümüzde "çekirdek" niteliğinde olan proletaryanın kazandığı yeni özellikleri kısaca anımsayalım.

Proletaryanın çekirdeği halen yaşamakta olduğumuz dönemde önemli kesimiyle bilim ve teknikle haşır-neşir, kaba kol emeği yerine kafa emeği gerektiren bir üretim faaliyetinin içinde rol oynamaya başladı. (Şimdiden bu sürecin daha da derinleşeceği görülüyor.) Onun üretici yetenekleri artık eskisiyle karşılaştırılmayacak boyutlara ulaştı. Artı değer oranı olağanüstü yükseldi. (Ama artı değer oranının yüksekliği bile onun gerçekleştirdiği dev boyutlardaki üretim hakkında tam bir fikir veremiyor. Çünkü üretimde önemli bir yer tutan makineler için ayrılan sabit sermayenin mutlak boyutları da olağanüstü büyüdü.) Proletaryanın çekirdeği, aydınlaşırken böylesine geniş boyutlu üretimin içerisinde başrolü oynamaya devam etti. Artık burada sözkonusu olan, proletaryanın makinenin herhangi bir vidasını söküp takabilmesi değildir. Üretim sürecinde kendisine düşen rolü oynayabilmesi için olabildiğince geniş bir entelektüel faaliyet içinde yer almasının zorunluluğudur. Kapitalizm koşullarında sınırlı da olsa kazandığı bu yeni özellikler proletaryanın, toplumun öteki kesimleriyle ilişkilerini de yeniden düzenlemesini gerektirmeliydi. Toplumun dönüştürülmesi için hegemon haline gelmesi zorunlu olan proletarya diğer sınıf ve katmanlarla ilişkilerini çeşitlendirmeli, canlandırmalıydı.

Artık "50'lerin kapitalizminden farklı olan günümüzün (daha uzun sürede yok olmayacağı anlaşılan) kapitalizmi" yüzyılın başındaki kapitalizmden kuşkusuz çok daha büyük ölçüde farklıdır. Bu, bugünkü kapitalizmin yıkılması için yürütülecek olan mücadelede dünkü yöntemlerin etkili ve sonuç alıcı olamayacağı anlamına gelir. Öyleyse en başta kapitalizmin yıkılması savaşımının öncüsü olduğu için-proletaryanın savaşımında başvurduğu yöntemleri belirleyen anlayışını,

bağlaşıklarına bakışını yeniden ele alması gerekiyor. Komünist Partisi de proletaryanın parçası ve öncüsü olarak kalmak istiyorsa strateji ve taktiklerini bunları göz önünde bulundurarak çizmeli.

TBKP Program taslağının tartışılması, düşünülmesi gereken bu ve benzer sorunların yanıtları aranarak kaleme alındığı, ilk bakışta görülüyor. Taslakta yer verilmeden önce "acaba yer verilememekle yanlış mı yapılıyor" diye düşünülen çok köklü, çok tartışılmış kavram ve terimler "terkedildi". Kimi en çok tartışması yapılan konularda yeni kavramlar geliştirildi.

Örneğin Marksist literatürde temel bir yer tutan "proletarya diktatörlüğü" kavramı. TBKP Program taslağında bu kavramdan bu terimle söz edilmiyor. Program taslağını kesinleştirmek için tartışılan TİP ve TKP üyeleri bu kavramın kaldırılmasını, yerine yeni bir kavramın kullanılmasını, bu kavramı ifade için terimlerin yeni biçimde düzenlenmesini vs. tartışıyorlar. Tartışmayı en verimli biçimde sonuçlandırabilmek için konu üzerine öteki sol güçlerden de yöneltilen sorulara yanıt vermek gerekiyor. Partilerimiz içinden gelmiyor diye bu ve benzer konularda yöneltilen soruların bir kısmını görmezlikten gelemeyiz, gelmemeliyiz.

Lenin'den sonraki dönem boyunca çoğu zaman -Lenin'in özgül koşullarda gerçekleştirmek zorunda kaldığı polemikler de basamak yapılarak- kişi, grup ve partilerin değerlendirilmesinde bu kavramı nerdeyse tek ölçüt haline getirdik. Her birimiz karşısında oturduğumuz kişiye soruyorduk: (Şimdi de sorunuz az değil) "Proletarya diktatörlüğü konusunda ne diyorsun?" Verilen yanıt "en acımasız bir şekilde uygulanmalıdır" şeklinde oluyorsa hemen onu şöyle nitelermemiz gerekiyordu! Oportunist!... Ya da Dönek!

Böylece birbirlerimizin boyunlarına astığımız yaftalar, birarada olmaları zorunlu olan biz devrimci sol güçleri ayıran çelik duvarlar haline geliyordu. Kısacası bu tür suçlamalara sarılan her birimiz kendi dünyalarımızı daraltıyorduk. İçimizden biri (geçmişte sözünü ettiğimiz davranışlarla bulunmuşsa) düşünmeye başladığında, kelimelere köle olmak yerine, Marksizm-Leninizm'in ruhuna sadık kalmanın önemli ve gerekli olduğunu fark ettiğinde mutlak geçmişte kendisinin yaptığı türden suçlamalarla karşılaşacaktır. Bu durumda yeni suçlayıcıların "gelişmeye kapalı", "anlayışı zayıf", "doğmatik" vs. olduğunda ne orta yerde, ne de gözlerden uzak kuytuluklarda ileri sürmeye kimsenin hakkı yoktur, olmamalıdır. Başkalarını suçlayıcı en küçük düşünce kırınlarını bile beyinlerinde taşıyanların yaratıcı bir bakış açısına sahip oldukları kuşkuludur. Farklı grup ve partilerden, ayrı

6. sayfadan devam

anlayış ve hareketlerden yöneltilen eleştiriyi ve sorular suçlama anlayışından, düşmanlıktan uzak, dostça yanıtlanabiliyorsa, Marksist kavramların rastgele ve bilinçsizce terk edilmesi tehlikesine karşı da önemli bir önlem elden bırakılmamış olur. Geçerli, ikna edici, bilimsel temele dayanan, akılcı gerekçeler olmadan "eski" kavramların yerine "yeni"lerini icat etmekten böylece uzak kalınır.

Proletarya diktatörlüğü kavramı kapitalizmden sosyalizme geçiş döneminde gerekli olan devlet aygıtının niteliğini açıklar. (Gerçekte proletarya diktatörlüğü devlet aygıtı ile sınırlı değildir. Sınıfsız topluma ulaşabilmek için proletaryanın gereksinim duyduğu aygıt ve kurumların tümüdür. Devlet aygıtı bunların en önemli bölümünü oluşturur. Ancak bu yazıda "Proletarya diktatörlüğü"nü geçiş dönemindeki devlet aygıtı ile sınırlamış olalım.) Bu kavram TBKP program taslağında aynı terimlerle yer almıyor. Aynı amaçla kullanılan terimin istenileni tam anlamıyla, yeterli açıklıkla anlatıp anlatmadığı, gereksinime yanıt verip vermediği tartışılabilir -tartışılmalıdır. Ama "proletarya diktatörlüğü" gerçekten eskimemiş miydi? Soruyu yanıtlarken, bu terimin içeriğini yeniden değerlendirirken proletaryanın durumunu, toplumu dönüştürmedeki yeni olanaklarını ve olanaksızlıklarını etraflı düşünmek durumundayız.

(TBKP Program taslağına "yeni yaklaşımlar" diye eklenen broşürde konu ile ilgili olarak dile getirilen kimi görüşler argüman olarak algılanmamalıdır. Burada yapılan daha çok değişiklikler hakkında kısa enformasyon aktarmaktır, değişikliklerin temellerini ve nedenlerini açıklamak değildir. Sözgelimi "Dünya'da programında proletarya diktatörlüğü kavramına yer veren yalnızca 12 KP kalmıştır" ifadesi...Yüzyılın başlarında kimi Marksist kavramları Bolşevik Partisi tek başına kaldığı halde, hem de başarıyla savunmuştur. Bu gerçeği unutturmamak istemeyeceğimize göre "herkes vazgeçti, haydi biz de vazgeçelim" anlayış Marksistlere yabancı olmalıdır. Ama yeryüzündeki bunca komünist partisinden yalnızca 12 tanesi proletarya diktatörlüğü terimlerine programında yer veriyorsa, üstelik bu sayı henüz Marksizmi günümüze yaratıcı bir şekilde uygulama çabaları bu denli yoğunlaşmadan önce bu kadar az ise, sözkonusu kavramı aynı terimlerle kullanıp kullanmama-yı ayrıca düşünmeliyiz.)

Dedik ki "proletarya diktatörlüğü" kapitalizmden sosyalizme geçişte proletaryanın kullanacağı devlet aygıtını nitilemek için kullanılmıştır. (Proletaryanın, kapitalizmi yıkacak olan devriminden sonra devlete ihtiyaç kalmayacağını, proletarya devriminin devleti de ortadan kaldıracığını ileri sürenlere -o zamanki anar-

şistler- Marks devletin kaldırılamayacağı, ancak söneceği yanıtını verdi. Devletin sönmemesinin ise toplumun tam anlamıyla sınıfsızlaşmasıyla gündeme geleceğini ekledi.) *Nasıl ki kapitalizmden sosyalizme geçiş tarihsel bir zorunluluksa, sınıflı toplumdan sınıfsız topluma uzanmak insanlığın mukadderatıysa bu toplumların birbirlerine dönüştürülmesi için proletaryanın hegemon olduğu devlet aygıtına duyulan ihtiyaç da tarihseldir, zorunludur.* Proletarya ile birlikte toplumun gelişmesinde çıkarı olan sınıf ve katmanlar bu geçiş döneminde böylesi bir devlet aygıtını reddederek çıkarlarını koruyamazlar, amaçlarına ulaşamazlar. Sınıfsızlığa uzanan yolun başına, içinden geçildiğinde herkesi eşitleyen sihirli bir çember yerleştirilebilirse aslında son derece zahmetli olan geçiş dönemine ve bu dönemin gerektirdiği devlet aygıtına gerek kalmayacak. Olabilir mi? Bu soruya yanıt aramak, şimdilik herhalde bilim kurgu romanı yazarlarının işi olmalıdır.

Marks, sonra da Lenin bu geçiş döneminin devletine "Proletarya diktatörlüğü" dediler. Bu devletin özünü belirleyen, onun nüfusun ezici çoğunluğunun çıkarlarını ifade etmesi, bu çoğunluk adına çoğunluğun haklarını gaspetmek, yitirdiği konumları yeniden elde etmek isteyen azınlığa karşı gerekli önlemleri (siyasal, ekonomik, hukuksal, ahlaki vs.) almasıdır. Onlar bu kavramda ısrar ederken o günün kapitalizminden, o zaman kestirilebilen gelişme seyrinden ve o kapitalizmden doğan proletaryadan (yapısını, yeteneklerini, nicelik ve niteliğini göz önünde tutarak) hareket ediyorlardı. Kavramın yalnızca o günü kurtarmasına değil, gelecekte meydana gelebilecek değişikliklere dayanabilmesine de gerekli özeni gösteriyorlardı. Bunlara karşın, kapitalizmin bugün ulaştığı gelişme özelliklerini, o günden ayrıntılarıyla görmelerini istemek bu yüce önderlere yapılan haksızlıkların en büyüğü olurdu. Marks'ın ölümünden 30, Engels'in ölümünden 15 yıl geçtikten sonra (bu kadar az zaman sonra bile) kapitalizmde niteliksel değişikliklerin ortaya çıktığını Lenin büyük bir cesaretle açıklamadı mı? Marks ve Engels'in yaptığı, tüm gelişmiş kapitalist ülkelerde aynı anda devrimin gerçekleşeceği şeklindeki öngörünün artık geçerli olmadığını belirterek Rusya'da yapılacak devrimin zafere ulaşabileceğini kanıtlamadı mı? Marksizm'i Marksizm-Leninizm, Lenin'i de Lenin yapan, diğer özelliklerinin yanı sıra Lenin'in bu cesaretliliği davranışiydi.

Kapitalizmde ve dünyamızda görülen onca köklü ve önemli değişiklikten sonra proletaryanın geçiş döneminde gereksinim duyduğu devlet aygıtının farklılıklar kazanmak zorunda olmadığını söyleyebiliriz. Ama bu görüş ne kadar nesnel, ne kadar diyalektik olur? Bilimsel bakış açısı farklı koşullardan farklı sonuçların doğacağı gerçeğinden hareket etmeyi zorunlu kı-

yor.

Farklı koşullardan çıkacak farklı sonuçlarla ilgili ne tür öngörülerde bulunabiliriz? Bir yanıyla ve son derece özet olarak ele aldığımız kapitalizmin farklılıkları, proletaryanın eskisine kıyasla çok daha geniş ve uzun erimli bir bağlaşıklık politikası izlemesini zorunlu ve olanaklı kılıyor. Bu bağlaşıklık gerçekleştirilmeden toplum dönüştürülemez. Başarılması zorunlu olan bu geniş bağlaşıklıkla bir anda kapitalizmi aşmak, "geçiş dönemine ulaşmakda olanaklı değil. Ama yine bu bağlaşıklıkla yüz yılın ortalarına dek, ancak "proletarya diktatörlüğü" aracını kullanarak gerçekleştirilebilen kimi görevler, dönüşümler daha önceki tarihsel döneme taşınmış olur. Taşınabilir, taşınmalıdır. Proletaryanın ancak bugün sahip olduğu özellikler ve deneyimle, olanaklı olan bu sözkonusu bağlaşıklıkla toplumun kesintisiz, sancısız gelişmesi güvence altına alınabilir. Bencil çıkarları bu gelişmeyle uyumsuz olan iyice dar ve yalıtılmış kesimin (oligarşi) proletaryaya ve onunla birlikte devlet iktidarını paylaşan sınıf ve katmanlara yönelik saldırı ve komploları zayıflatılacaktır. Bu da geçiş dönemine varıldığında halen zorunlu olan devlet aygıtının "diktatörlük" olarak ancak minimum ölçülerde kullanılması sonucunu doğuracaktır. Tüm bunların toplam sonucu olarak da *kapitalizmin bugünkü gelişmişlik düzeyinde, proletarya ve onun gibi çıkarları toplumun sürekli gelişmesiyle uyum içinde olan sınıf ve katmanlar geçiş dönemine yönetme yeteneklerini geliştirmiş deneyimlerini kökleştirmiş olarak gireceklerdir. Gelişme karşularının etki alanları da iyice daraltılmıştır. henüz tek bir sınıf haline gelmemiş olan iktidar sahiplerinin özellikleri bir çok bakımdan birbirlerine yaklaşmış olacaktır. Burada sözkonusu olan bağlaşıklar, mücadelenin, gelişmenin belli bir evresinde silahlarını birbirlerine döndürecek olan karşılar değildir.*

(Bu durum da, iyice yalıtılmış olan azınlığın direncini kıran bir başka önemli etmendir).

Özü değişmiyor olmasına karşın, kapitalizmden sonra kaçınılmaz olan ve yüz yıl önce öngörülenden farklı unsurlar barmıdır *geçiş döneminde zorunlu olan devlet aygıtını "proletarya diktatörlüğü" diye ifade etmemek Marksizm-Leninizm'i terketmek değil, onun ruhuna sadık kalmaktır. Öz ile biçimin, kavram ile içeriğin daha tam uyumlu olması için yaratıcılık göstermektir.*

Üstelik "proletarya diktatörlüğü"nü kelimesi kelimesine tekrarlamaktan vazgeçmeyi (yapılan terketmek, bir köşeye fırlatmak değil, oynadığı olumlu-olumsuz işlevlerle hakkettiği tarih sayfasına yerleştirmek) gerektiren başka gerekçeler, nedenler de vardır. Bunlar da Marksistler olarak önem vermek zorunda ol-

duğumuz bir nokta açısından, varmak istediğimiz hedefin (sosyalizm) çekiciliğini ve gerekliliğini göstermede daha başarılı olmak için son derece dikkate değerdir. Bunlardan da bir bölümüne ayrıntıya girmeden değinmek sanırız gereklidir.

Bir kere geçirdiği badireler, alet edildiği amaçlar öylesine yıprattı ki, önüne, ya da arkasına ekleyeceğimiz sözcükle kâna ait olduğunu belirtmeye çalışsak da "diktatörlük" sözcüğü başlı başına üti, sevimsiz bir niteliğe büründü. "Diktatörlük" sosyalizme ulaşabilmek için zorunlu olan "demokrasi"nin karşıtı ve inkarı olarak algılanır oldu. Bu görüntünün (söz konusu olan görüntüdür, ancak kökleri bir hayli derinlere inen bir görüntü) ortaya çıkması da yeni değil, geçmiş yüzyılımızın ilk yansına uzanır. 2. Dünya savaşından sonra sosyalizme geçen ülkelerde geçiş döneminin gerektirdiği devletin "proletarya diktatörlüğü" şeklinde değil de "halk demokrasisi" şeklinde ifade edilmesi kimi başka gerçeklerin yanı sıra bu gerekçeyle de bağlıdır. *

Daha sonraki tarihsel dönemde ise "diktatörlük" baskıcı, gerici, faşist rejimlerle tam anlamıyla özdeşleşti, kaynaştı. Bu yüzden de diktatörlükler altında yaşamış ülkelerde yığınları "kurulacak yeni bir diktatörlük için" kazanma olanakları büsbütün azaldı. Diktatörlüğün zulmünden perişan olan halk yığınlarını "bize bir başka diktatörlük gerek" diyerek mücadeleye çekme isteğinde ayak diremek anlamsız bir inatın başka ne olabilir? Ülkemizin yaşanan koşulları nedeniyle özellikle dikkate alınması gereken bir gerekçedir bu. Yığınları kazanmadan da amacına ulaşabileceğini söyleyen Marksist dostlarımız varsa, elbette bu gerekçe onlar için geçerli değildir.

Reel sosyalizmin deneyiminden süzülen başka olgular da "diktatörlük" ifadesinin olumsuz sonuçlara yolaçtığını kanıtıyor. SBKP 27. Kongresiyle köklü bir biçimde başlayan, sosyalizmin gelişimine ve uygulamalarına eleştirel ve gerçekçi bakış, "diktatörlük"ün kesimlikle Marks ve Lenin'in öngörülerine aykırı bir içerikle boğulduğunu ortaya koyuyor. Sovyetler Birliği'nde Stalin döneminde ortaya çıkan olumsuzlukların sosyalist demokrasiye aykırı davranış ve uygulamaların "diktatörlük" ifadesiyle kolaylıkla bağdaştırılabilmesi "proletarya diktatörlüğü"nü gölgeliyor. Bizim yıllarca, şimdi bakıldığında gereksiz olduğu anlaşılan, yanlış bir anlayışla, inkar ettiğimiz olumsuz -ama gerçek- uygulamalar (Stalin dönemindekilerle hiç bir zaman karşılaştırılmazsa da değişik bi-

çimlerde daha sonra da süren, sosyalist demokrasinin gelişmesine ayak bağı olan uygulamalar) "proletarya diktatörlüğü" kavramını bu ülkelerde bile halk yığınlarına karşı gönül rahatlığıyla ağıza alıp savunmayı güçleştirdi. Komünistler "proletarya diktatörlüğü gerektiriyordu" diyerek yapılanların çok önemli bölümünü göğüslerini gererek savunamaz oldular. Hatta bu yapılardan utandılar. (Zorla kolhozlaştırma çabaları. Milyonlarca insanın "halk düşmanı" ilan edilmesi, parti içinde farklı düşüncelerin zorla bastırılması vs.)

Marksist kavram ve terimleri her kesimde, her koşulda aynı biçimde mi tekrarlamalıyız? Geçmişte yanıtı üzerinde çok az düşündüğümüz sorulardan bir de budur. Parti programında "proletarya diktatörlüğü"ne yer verip vermeyi bu açıdan da tartışmalıyız.

Parti programı teorik temellere dayanan, ama salt teorik olmayan, en geniş kesimlere ulaştırılması gereken bir temel belge olmalıdır. Bu yüzden de komünist parti programlarını yalnızca Marksist bilim adamları, veya teori ile uğraşanların anlayabileceği bir dile mahkum etmek amaca yeterince uygun olmuyor. Parti programı başka meslektaşları için hastalık teşhisi yapan tıp doktorlarının raporu gibi olmamalıdır. (Böylesi raporlardan hastanın kendisi hiç bir şey anlamaz). Komünist Partisi Programı yalnızca Marksist bilimle uğraşanlar tarafından değil, ekmek kavgasında olan en geniş kesimlerin anlayabileceği, yararlanabileceği, aydınlanabileceği bir belge olmalıdır. (Burada şunu açık kalplilikle belirtmek gerek ki TBKP program taslağı bu nitelikten henüz uzaktır) İşte bu nedenle de TBKP Program taslağında şimdiye kadar Marksist belgelerde çok sık yinelediğimiz bir kısım kavram ve terimler gibi "proletarya diktatörlüğü"ne de terim olarak yer verilmemiştir.

Sıraladığımız, mantığını kısaca da olsa anlatmaya çalıştığımız nedenlerden ötürü, proletaryanın ve onun gibi, çıkan toplumun araksız gelişiminde olan sınıf ve katmanların geçiş döneminde kullandığı devlet aygıtını adlandırmak için Marksist literatürde yerleşmiş olan "proletarya diktatörlüğü" ifadesinden vazgeçmek, yığınlarla bağlanma ve amaca ulaşma savaşımında gerekli ve yararlıdır. Bu gerekliliği ve yararı ortaya çıkaran gelişmeleri bir kez daha şöyle özetleyebiliriz:

- Gerçekleştirilme koşulları değiştiğinden; (bu içeriğini de farklılandırıyor)

- "Diktatörlük" baskıcı, gerici ve faşist rejimlerle özdeşleştiğinden;

- Geçmişte proletarya diktatörlüğü adına yapılan aykırı uygulamalar kavra-

mın bütününe de özüne ters bir görüntü verdiğinden;

- Marksist bilimin kavram ve terimlerini halkın anlayabileceği bir dille ifadenin yararlı olacağından.

Amacımızın propagandasını daha etkili ve başarılı yapabilmek, hedefimize doğru daha hızlı ilerleyebilmek için, Marksizmin kelimesine lutsak olmak yerine onun ruhuna sadık kalıyoruz. Ama bu çabamızı, mutlaka, bu kavramın özünü kavratmaya yönelik çok daha yoğun bir çalışmamın ilk adımı olarak algılamalıyız. Marksizmin ruhuna sadık kalmak çok daha canlı, çok daha girişken somut eylemler demektir. Pratiğimiz Marksizm-Leninizm'in mirasçıları ve devamcılar olduğumuzu kanıtlayacaktır.

Yazımıza son vermeden bir noktaya daha değinmek istiyoruz. TBKP program taslağında kimi Marksist kavramları (proletarya diktatörlüğü gibi, yer verilmemesini "legal çalışma olanaklarına ulaşabilmek için verilmiş bir ödün" olarak değerlendirenler de olacaktır. Kuşkusuz böylesi bir görüşü dile getirenlere olan saygımız azalmayacağı gibi, yönelttikleri eleştirileri de kendi programımızı ve eylemlerimizi daha da yetkinleştirmek için değerlendireceğiz. Ancak daha şimdiden şunu hatırlatmak isteriz: Türkiye'nin yakın geçmişinde yaşadığımız pratik bile, bize bu eleştiriyi yöneltenlerin pek hakkı olmadığını kanıtıyor. Komünist Partisinin serbest çalışma olanaklarına sahip olmasının demokrasinin asgari koşullarından biri olduğu gerçeğini bugünkü boyutlarda geniş kesimler kabul etmemişken bile bu terimi programlarında kullanmaksızın yasal çalışma yürüten kimi partiler vardı. Ve bu partiler gerçekten bu kavramın özüne bağlı kaldıklarını inkar etmiyorlardı.

* Komünist hareketle yakın geçmişe kadar büyük çoğunlukla "halk demokrasisi"nin "proletarya diktatörlüğü" olduğu, değişikliğin yalnızca kullanılan terimler için söz konusu olduğu belirtiliyordu. Gerçekte bu iki kavram arasındaki farklılıklar kullanılan terimlerin ötesine taşıyordu. Demek ki şimdi bu görüşü şöyle düzeltmek gerekiyor: Gerek "proletarya diktatörlüğü", gerekse de "halk demokrasisi"nin özü aynıdır. Yani bu kavramlar farklı aşamalarda da olsa, "geçiş dönemi"ne giren ülkelerde zorunlu olan devlet aygıtını niteliyor. Halk demokrasisi proletarya diktatörlüğünün bir biçimi değil, her ikisi de geçiş döneminde sınıfların ortadan kaldırılmasına hizmet edecek olan devletin iki ayrı biçimi ve iki ayrı ifade şeklidir. Bu kısa açıklamadan çıkarılacak iki önemli sonuç vardır: Birincisi, reel sosyalizm deneyiminin kendisi geçiş döneminde gerekli olan devlet aygıtının adlandırılmasının büyük çeşitlilikler taşıyabileceğini gösteriyor; ikincisi, geçiş döneminin devlet aygıtı gerçekten de değişik unsurları barındırabilir, farklılıklar gösterebilir.)